

bødt Sprog, fælles med dette. Det tales nemlig intetsteds, det skrives kun, og naar det hørt og her synes at tales, saa er det kun tilsyneladende, konflikt, tillært blandt de Dannede — Folket taler allesteds sin Dialect eller sit Sprog, omend det ved Cultur og Dannelse som oftest ogsaa fortaaler Høitids. Dialecten eller Folkesproget ligner naturligvis Høitids mest i Sachsen, Thüringen, Mellemtydskland, mindst i Nordtydskland; til Gjengjæld tales Høitids mest der, mindst maaskee i Mellemtydskland. Fremdeles er paafaldende for Tydskten, ligesom for Latinen, den Kethed, hvormed nye sammensatte Ord dannes, og fremmede Ord overføres — en Kethed, som kun et dødt Sprog kan finde sig i, men som Sprogbrugen i et levende Sprog vilde sætte sig til Bærg imod, f. Ex. „en gudsvidenstabelig Bindlægger“ kan ikke siges paa Dansk, men vel paa Tydsk, ja vilde endog der være et finere Udtryk end det simple: theologischer Student o. s. fr. Endelig findes i Tydsk en compliceret Grammatik; endog mere saa end i Latinen, ja saa compliceret endog, at det næsten bliver umuligt at tale Sproget, idetmindste i nogenlunde Affect, correct — hvilket ogsaa er Factum at næsten ingen Tydsker altid taler sit Sprog aldeles correct, uden Feil imod Kjon og Casus — det kan kun skrives correct, naar man har Tiden for sig og giver sig No til at overveie alle de Feil, som Grammatikken fordrer.

Saaledes forholder det sig med Høitids: det var intet Sprog og er nu kun et dødt Skriftsprog; imidlertid er det trængt igjennem paa Luthers Autoritet, som Ingen har turdet røre ved, og har mere eller mindre fortrængt de oprindelige tydskte Dialecter og Sprog, som det er kommen i Berøring med. Men dertil er medgaaet Tid — og vi skulle nu see, at længe førend Høitids fremtraadte, var der allerede af Forskuellet sørgt for, at idetmindste en Deel af det oprindelige (plattyske) Sprog blev reddet for Udelsæggelse og paa en forunderlig Maade, netop ved at støtte sig og slutte sig sammen med de nordiske Sprog, blev bevaret og udviklet i en ganske anden Retning og, som det synes, paa en langt sundere Maade. Hermed gik det saaledes til.

Længe førend der var Tale om en egentlig tydsk Nation, i alt Fald længe førend der var Tale om noget egentligt tydsk (høitids) Sprog, gjorde Angler, Sager og Tyder deres Tog til Britannien, lerbredte dette, bosatte sig der, og indrettede Kongeriger der, som en lang Tid blomstredede, naturligvis med en betydelig Undertrykkelse af det oprindelige eller iblandte Folk og Sprog. Senere kom hertil den danske Invasion, med Oprettelsen af Jarlebømmer i Northumbria, East Angles, West Angles, Sussex og Mercia, hvorved Folket og Sproget end mere paavirkedes af dansk, nordisk (dønt Tung) Sprog og Mand. Endelig underkastedes hele England danske Konger (Svend Tveskjæg, Knud den Store, Hardeknud), hvorved den nordiske Indflydelse blev endnu større, indtil endelig Sagerne gjorde Opstand, fordrev de Danske, sloge Normændene, men bleve selv undertrykte af et paa fransk Grund omplantet dansk Ridskud, Normannerne, som nu paatrykte Landet, der i Forveien var gjennekjæret af den nordiske (danske) Suurbeig i den angel-saxisk-romersk-britiske Grundmasse, sit endelige Præg: Dansk paavirket af fransk Sprog, Sæder, Skikke og Mand. Medens de Danske saaledes vare virksomme i England og paatrykte Landet eller en stor Deel af Landet deres Præg, vare Normændene ligesaa ivrige paa en anden Deel af Landet, nemlig Irland, Skotlands Vestkyst og Derne der; men da de væsentlig talte det samme Sprog (dønt Tung), vare af samme Stamme og paavirkedes af samme Ideer, som de Danske, falder deres Indflydelse væsentlig sammen med de Danstes. (Angaende Detaillerne cfr. Worsaae: „Minde om de Danst og Normændene i England“ osv. og „Den danske Erobring af England og Normandiet“).

Saaledes blandedes i Britannien, der efter Anglerne kaldtes England: plattysk, angelsk, dansk (norsk), og paavirkedes af Latin, en Levning fra Romernes Herredømme, og af Frank, middelebart igjennem Normannerne. Det saaledes dannede og opstaaede Sprog kaldtes Engelsk, og indeholder ogsaa i sig tydelige Mærker og Spor af sin Oprindelse. Da imidlertid den forskjellige Paavirkning af de forskjellige senere Sprog er foregaaet høit forskjelligt paa de forskjellige Steder, er ogsaa Resultatet blevet forskjelligt. I Sydengland saaledes, hvor Angler og Sager vare de prædominerende, er den plattyske Paavirkning ogsaa mest fremtrædende; det er det nuværende Engelsk. I Nordengland og Lavskotland var den danske Magt den overveidende, derfor er Sproget der endnu mere paavirket af Dansk, end det egentlige Engelsk ellers (cfr. Worsaae). Den franske og latinske Indflydelse er jævnt fordeelt, men høit tydelig, dog mindre fremtrædende i Sprogets egentlige Grundbannelser, der alle ere danske med lidt iblandt plattysk. Saaledes er Engelsk, der med Rette kan kaldes Blomsten af alle de nordiske Sprog. (Jeg regner Plattysk med til de nordiske Sprog, thi da idetmindste efter een Theori, Danmark, som ogsaa Sverig, har været beboet af et plattysk-talende, i alt Fald med de plattyske Nordtydskere nærmest beslægtet gotisk Folk, førend dette ved Indvandringen af Daner og Sveaer østfra fordroves fra det

nuværende Danmark og Sverig, kun efterladende svage Spor i de utilgængelige Dele af Landet (Dalarna, Nordsjællands Skovogne og Vindhøvel), fortrængtes fra Slesvig, men holdt sig i Holsten, saa taler dog noget derfor, foruden Anglers, Sagers og Tyders gode Forstaaelse indbyrdes paa det store Englandstog; dertil kommer, at i ethvert Fald Ingen kan negte det plattyske Element i Engelsk. Til Engelsk forholde sig alle de nordiske Sprog, som de enkelte Spirer til den samlede Plante: det er „Kjød af deres Kjød, og Been af deres Been“, dersom det er tilladt at tale saaledes paa Landens Gæbet. Engelsk er den Generaluævner, hvori de alle gaee op, men Tydsk o: Høitids er det ikke, og Svensk ikke heller. Hvor Tydsk er truffet sammen med Plattysk, har det overvældet og slugt det, f. Ex. i Holsten; men hvor Svensk er truffet sammen med Dansk, har det gjort det samme, f. Ex. i Skåne. Tydsk og Svensk ere en Udelsæggelse for Plattysk og Dansk, men Engelsk freder om begge disse Sprog, understøtter dem og viser dem op til en Udøvelse, som det selv har faaet og som er mulig for ethvert af disse Sprog.

Hvis dette forholder sig saaledes, saa er det let at see, hvad der bør gøres — vanskeligere maaskee at gjøre det. Lad Engelsk komme i Berøring med Plattysk (Holsten) og Bladdansk (Slesvig) — og Høitids vil forsvinde, som Dug for Solen. Lad Dansk støtte sig til Engelsk — og det vil kunne tage Kampen op imod hvilket som helst Sprog. Men skulle vi blive ved at søge Næring i tydsk Sprog, tydsk Literatur, tydsk Philosophi og Civilisation, saa kunne vi ligesaa godt forsøge paa at søge Næring af et blodløst Stykke Been; og Sverig har Intet at kunne give os. Lad os ikke lesle med Sverig; Svensk er os fideordnet, skal det være overordnet, saa maa Dansk gaee under. Men lad os eiheller frygte for Tydskland; Høitids har culmineret, det har ingen Fremtid; men da det har misbrugt sin Fortid, og paa fremmed Autoritet gjort Dvergreb paa andre Gæbeter, saa vil de undertrykte, forurettede andre tydskte Sprogstammer og Dialecter reise sig imod det og revolttere mod dets Tyranni. Vi faae nu see, hvorvidt Theorien er rigtig — eller ei.

Literatur.

— Goldschmidts „Fortællinger og Skildringer“ er fortsat med to Dobbelthefter (I, 2—3 og II, 1—2), der betydelig til en fortsat Interesse for dette Tidsskrift. Udgiveren besidder i hoi Grad Evnen til aandrig og sængslende Fremstilling, dog mest i det Mindre, hvor en mangesidig Begavelse kan vise sig, medens en større Intensitet i en enkelt, poetisk eller videnskabelig Retning ikke er fornøden. Ypperlig er den Cyclus af Smaabilleder, der forenes under Titelen „Hvorledes man fortæller i Rom“, og hvoraf vi vilde fremhæve „Photographierne og Mephistopheles“ og „Den sidste Snovsmit.“ Forsøger han sig i det Større, bliver han let dunkel eller saa subtil og hyperreflektet, at man ikke kan finde sig tilrette. Det kommer vel tildeels af, at Goldschmidt ikke er en ægte Nordbo; han mangler Noget i Underlighed, og naar han allerstærkest stuer Livets Modfatninger og udfolder dem grelt og stærkende, savner han Forsoningen, kan i det Høieste anvise Veien, men ikke bane den; og Savnet bliver desto kjendeligere, jo større det behandlede Stof er. Denne fra gammel Tid bekendte Side i hans Production, Negativiteten, fremtræder ogsaa i hans Kritiker, f. Ex. i det sidste af de udkomne Hefter over „Madonna“. Han analyserer dette Product, og gjør det slaende, men han synes at mangle positive æsthetiske Grundsatninger og argumenterer nærmest med den saakaldte sunde Fornuft, høit med ikke almindelig Kløgt. Og i nærværende Tilfælde er det saameget uheldigere, som „Madonna“ hidtil kun er ordentlig gjennegaaet for den ydre Forms Bedkommende, medens Publicums letbevægede Interesse for Stykket opfordrede til en grundig Gjennegaaelse af Indholdet, hvortil netop et Tidsskrift har Plads fremfor dets rumfattere Collegier. Men trods sine Feil er Goldschmidt dog altid værd at læse og eie, ligesom han betegner en vis og ikke uvigtig Side af vort sociale og litteraire Liv i Nutiden. (Chr. Steen & Søn.)

— „At troe paa Kristus?“ kaldes en lille „religiøs Studie“ af L. H. Schmidt, Præst ved Frederiks Hospital. Forsfatteren har, saavidt det erindres, blandt Andet gjort sig bemærket ved en meget beaandet Digtaale over Prof. theol. Hagen; ogsaa nærværende Piece kan kaldes beaandet, høit den er for ubetydelig til at kunne gjøre nogen Virkning ved Siden af de kæmpeværker, hvortil den i det Væsentlige støtter sig, nemlig Søren Kierkegaards Arbejder, hvis Fremhævelse af Christendommens varslende Casandraa til „Den Enkelte“ er dens Midtpunkt. (Philipsens Forlag.)

— Under Titlen: „Taffor och Skildringar ur Slesviska kriget år 1864“ er der hos Albert Bonnier i Stockholm begyndt et Skrift i Hefter, hvortil der er afsendt de Billeder, som have været optagne i „Illustreret Tidende“. Det første Hefte indeholder tillige et Kort over Slesvig i Farvetryk, som angiver Sproggrænserne. Texten, der vedriggeres af Gustaf Thomée, omhandler Skildringer af Feltlivet og Beretninger fra Krigskuepladsen, gjenfortalte i et livligt Sprog.

— Næst efter Ingemanns Romaner have ingen danske Fortællinger vundet den opvovende Ungdoms Interesse i den Grad som „Fædrelandshistoriske Malerier af P. B.“, og af disse igjen særlig „Peter Tordenskjold“. Et tredje Oplag af denne Bog har derfor været nødvendigt, og ibet vi anmeldte det første Hefte som ukommet, skulle vi, naar Bogen er bleven complet, nærmere omtale den. (Høst's Forlag.)

— Paa Philipsens Forlag er der i den forløbne Uge udkommet andet Oplag af „Mechanisk Physik til Skoleundervisning“ af Georg Silfverberg, og „Veiledning i den danske Flora“ af E. Rostrup.

— Det tiende Hefte af Shakespeares „Dramatiske Værker“ i E. v. Lembkes Omarbejdelse af Foersoms Oversættelse indeholder „Julius Cæsar“. Hermed er denne Udgave afsluttet; men der behøves fra samme udmærkede Oversætters Haand en ny Oversættelse af de øvrige dramatiske Værker, naar „Liberne atter ere lysere“. (Schubthes Forlag.)

Konst.

— Af den tidnævnte Lieutenant Ander er der nu udkommet et Photographi i Visittortformat, smukt udført hos Peter Møst.

— En Fabrikant i Apolda har bragt Photographien i Anvendelse paa en ny Maade; det er nemlig lykkedes ham at overføre photographiske Billeder paa de forskjellige Stoffer, som Porcelain, Glas, Staal, Blis, Træ og Læder, hvorved Billederne blive varigere end ellers. Et Oplag af saaledes udstyrede Porcelainvarer holdes allerede tilfals.

Jernbanevæsen.

— Paa de engelsk-ostindiske Jernbaner anvendes nu to-etages Vogne til Befordring af tredje Klasse Passagerer. De rumme hver 120 Passagerer, nemlig 70 i den nedre og 50 i den øvre Etage, saa at syv saadanne Vogne have ligesaa mange Pladser, som tolv af de hidtil brugte, hvorved Jernbaneflaskerne spare betydeligt, da neppe Fem af Hundrede søge de byrde Klæser. Saade disse Vognes Vægt og Belastningen ved deres Anskaffelse er ringere, end de sædvanlige; første Etages Loft tjener anden Etage til Gulv, og dennes Ruf er kun en meget let Bedækning, der kan værne mod Regn og Sol, hvorved Tyngdepunktet ikke kommer til at ligge synnerligt høiere, end ved ellers brugelige Waggoner. I det Hele er Sæden kun forsøgt med omtrent 20 Tommer; Atmosfærens derved forankede større Tryk udjævnes imidlertid ved Togets mindre Længde. Sæderne ere anbragte paalangs, i fire Rækker. — De Indbyde foretrak disse Vogne for de ældre Waggoner, og benytte dem gjerne, saa at Jernbaneflaskerne i flere Henseender have Fordeel af denne nye Foranstaltning.

— I Februar antom det første Locomotiv til Ceylon. Det førtes til Land paa en Flaade af Bambusstof og bragtes til Jernbanestationen ved et Forpand af tre Elefanter.

Krigsvæsen.

— Et tydsk Blad meddeler følgende Oplysninger om, hvad hvert Slags Stub med de preussiske 12- og 24pundige riflede Kanoner veier og koster. Til Tolypunderer veier Granatstuddet 29 Pund 6 Lod, Karbusen 2 Pund 8 Lod — det koster 2½ Thaler; Schrapnellstuddet veier 34 Pund 4 Lod, Karbusen 1 Pund 20 Lod — det koster 3½ Thaler. Til Fireogtyvepunderer veier Granatstuddet 54 Pund 21 Lod, Karbusen 4 Pund 6 Lod — det koster 4½ Thaler; Schrapnellstuddet veier 64 Pund 15 Lod, Karbusen 2 Pund 29 Lod — det koster 1 Frederiksør; Fuldbluden veier 66 Pund 12 Lod, Karbusen 4 Pund 6 Lod — Studdet koster 4½ Thaler.

Blandinger.

— Den franske Banks Kjøberhvalvinger. En stor Deel af Bankbygningen i Paris er nu nedrevet og forandret, og Afgangen til de berømte Kjølere, Opbevaringsstedet for myntet og umyntet Metal saavel som for mange deponerede Kostbarheder, er gjort endnu vanskeligere end forhen. Kun en eneste Dør leder til Hvalvingen, og den kan kun aabnes af Censoren, Gouverneuren og Hovedcasereren i Fællesskab, da de hver have sin forskjellige Nøgle. Først kommer man ind i et Rum, der er saaledes indrettet, at enhver fremmed Gjest stadigt kommer til at vække fjerttydende Alarmsignaler; derpaa ind i Opbevaringslocalet, serre, hvor alle de værdifulde Deposita glemmes mod en vis halvvaarlig Procentafgift. Og fra denne serre er det, at man endelig gjenneem en yderst konstig Jernbør kommer til selve Kjøberhvalvingen. Naar Døren aabnes, staaer man for en smal Bindetrappe, som med 43 Trin fører ned i Dybet. Denne Trappe er atter paa forskjellige Steder med ubestemte Mellemrum forsynet med Faldbøer af Jern. Hele denne Trappe kan ved en særegen Mechanisme fribes og lukkes med indstyrtende Jord. Og tilsidst ligge da i de vidstrakte Kjølere Kiste paa Kiste, forsynede med Metallaa med Vyrande, der i Hast kunne tilkøbes. Til hver Kiste stiger man op ved Hjælp af en lille Etage, og finder da de myntede og umyntede Metaller, ordnede i Masser, hvis Tal lader En svimle, hver Dietalfort og hver Myntfort for sig.